

ХАРТА ОТ ОКНАГАН

МЕЖДУНАРОДНА ХАРТА НА УНИВЕРСИТЕТИТЕ И КОЛЕЖИТЕ ЗА ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕ

Резултат от Международната конференция на университетите и
колежите за промоция на здраве, 2015 / VII Международен конгрес

Келоуна, Британска Колумбия, Канада

Папрати. Снимка: 2015 Международна конференция на университетите и коледжите за промоция на здраве

БЛАГОДАРНОСТИ

Отдаваме признание за това, че тази Харта е разработена на земите на народа на Оканаган.

„Тази земя не ни принадлежи. Тази земя принадлежи на седем поколения, вървели по пътя. Моля се за това водата, която пием, водата, в която плуваме, да я има за нашите пра- пра- правнуци. Както и по целия свят. Моля се земята, по която ходим, дърветата, на които се наслаждаваме, да ги има за бъдещите наши поколения, които ще дойдат. Тези всички блага са свързани със здравето. Здравето на хората. Здравето на животните. Здравето на Майката Земя“.

Заклучителни молитвени думи на Старейшината на народа на Оканаган, Grouse Barnes, на Международната конференция на университетите и коледжите за промоция на здраве, 2015 г.

Тази харта трябва да бъде цитирана като:

Okanagan Charter: An International Charter for Health Promoting Universities and Colleges (2015).

Снимките в този документ илюстрират заложените в Хартата ценности, които касаят хората, средата им и планетата (психически и физически активни хора, "зелени" сгради, биоразнообразие), а така също университета и мястото, където е проведена конференцията.

Снимките от заглавната страница представят:

Долината Оканаган. Снимка: 2015 Международна конференция на университетите и коледжите за промоция на здраве

Знамена. Снимка: 2015 Международна конференция на университетите и коледжите за промоция на здраве

Европейска медоносна пчела събира нектар, а прашецът полепва по тялото ѝ. Снимка: John Severns

Университет на Британска Колумбия (UBC) Оканаган център за спорт и отдих. Снимка: Martin Dee

Студенти се разхождат по алеите на университетския кампус във Ванкувър. Снимка: Martin Dee

"Жива" стена в Центъра за интерактивни изследвания и устойчивост. Снимка: Camille Esquive

Папрат. Снимка: 2015 Международна конференция на университетите и коледжите за промоция на здраве

Bulgarian translation provided by Petya Boncheva and Klara Dokova from the Faculty of Public Health, Medical University "Prof. Dr. Paraksev Stoyanov" - Varna.

Българският превод е предоставен от Петя Бончева и Клара Докова от Факултета по обществено здраве, Медицински университет "Проф. Д-р Параскев Стоянов" - Варна.

Семена на глухарче. Снимка: 2015 Международна конференция на университетите и колежаите за промоция на здраве

ТРАНСФОРМИРАЩА ВИЗИЯ ЗА УНИВЕРСИТЕТИТЕ И КОЛЕЖИТЕ ЗА ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕ

Университетите и колежаите¹ за промоция на здраве имат силата да трансформират здравето и стабилността на днешните и бъдещите общества, да ги укрепват и да допринасят за благоденствието на хората, местата и планетата.

ОБЩИ НАМЕРЕНИЯ

Университетите и колежаите за промоция на здраве интегрират здравето в ежедневните дейности, в институционалните процеси и академичните мандати. По този начин университетите и колежаите за промоция на здраве допринасят за успеха на нашите институции; създават култура на съпричастност, благополучие, равенство и социална справедливост; подобряват здравето на хората, които живеят, учат, работят, играят и обичат в нашите кампуси; укрепват екологичната, социалната и икономическата устойчивост на нашите университетски общности и цялото общество.

---

1. Тази харта включва университети, колежи, институти и др., т.е. всички организации, които включват сектора на висшето образование или над средното образование. Важно е да се отбележи, че терминологията за промоция на здраве във висшето образование варира в зависимост от регионалния контекст. В Южна Америка и в Европа „Университети за промоция на здраве“ е най-често срещаното наименование; във Великобритания и Испания – „Здравословни университети“; в Северна Америка – „Здравословни кампуси“ или „Здравословни кампусни общности“.

Знамена. Снимка: 2015 Международна конференция на университетите и коледжите за промоция на здраве

ЦЕЛИ НА ХАРТАТА ОТ ОКАНАГАН

Хартата има три основни цели:

1. Да ръководи и вдъхновява действия, като предоставя рамка, която отразява най-новите концепции, процеси и принципи, свързани с движението „Университети и колежи за промоция на здраве“, като надгражда постигнатото от Хартата от Едмънтън от 2005 г.²
2. Да генерира диалог и научни изследвания, които разширяват местните, регионалните, националните и международните мрежи³ на университети и колежи за промоция на здраве, и ускорява действията във, извън и между кампусите.
3. Да мобилизира международни и междусекторни действия за интегриране на здравето във всички политики и действия, като по този начин осигурява непрекъснато развитие на университетите и коледжите за промоция на здраве.

ДВА ПРИЗИВА ЗА ДЕЙСТВИЕ

Хартата има два призива за действие към висшите учебни заведения:

1. Да интегрират здравето във всички аспекти от културата на институцията, в администрацията, в дейностите и академичните мандати.
2. Да ръководят действия за промоция на здраве и сътрудничество на местно и глобално ниво.

-
2. Харта Едмънтън на университети и институции за промоция на здраве.
  3. Признаваме, че термините „местен“, „регионален“, „национален“, „международен“ и „глобален“ се използват по различен начин в различни контексти по света. За краткост термините „местен“ и „глобален“ ще бъдат използвани в този документ, но разбирани като включващи региони и нации.

Велосипедисти в долината Оканаган. Снимка: tourismkelowna.com

ПРОМОЦИЯ НА ЗДРАВЕТО

Действията за промоция на здравето се основават на Отавската харта, която изтъква взаимовръзката между хората и тяхната среда и признава, че „здравето се създава и живее от хората там, където те учат, работят, играят и обичат.“⁴ Здравето се възприема холистично и се дефинира като „физическо, психическо и социално благополучие, а не просто като отсъствие на болест или увреждане“.⁵

Промоцията на здраве изисква положителен, проактивен подход, който преминава „отвъд фокуса върху индивидуалното поведение към широк спектър от социални и екологични интервенции“⁶, които създават и подобряват здравето там, където са хората, в организациите и системите и повлияват всички здравни детерминанти. Затова промоцията на здравето не е отговорност само на здравния сектор; тя трябва да ангажира всички сектори за категорична подкрепа на здравето, равенството, социалната справедливост и устойчивостта за всички, като същевременно признава, че благополучието на хората, местата и планетата са взаимосвързани.

Здравето се разглежда като разширяваща се концепция, дефинирана в разговорите за здравето, благополучието и благосъстоянието.

Промоцията на здравето се разбира като „процес на предоставяне на възможности на хората да увеличат контрола върху здравето си и неговите детерминанти и по този начин да подобрят здравето си“.⁷

Здравето на хората зависи от животоподдържащите екосистеми на планетата, „което е възможно чрез биологичното разнообразие и получаваните продукти и услуги“, като: кислород, чиста вода, храна, климат, позволяващ живота, естетическо и духовно преживяване, поминък и отдих.⁸

4. World Health Organization (WHO), 1986 Ottawa Charter for Health Promotion.

5. WHO, 1946 One health definition example is the understanding of health (salud) as living life with autonomy, solidarity and pleasure.

6. WHO, 2015 http://www.who.int/topics/health_promotion/en/

7. WHO, 2005 Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized World.

8. 2012 Our Planet, Our Health, Our Future | Human health and the Rio Conventions: biological diversity, climate change and desertification http://www.who.int/globalchange/publications/reports/health_rioconventions.pdf and Canadian Public Health Association 2015 report: Ecological Determinants of Health <http://www.cpha.ca/uploads/policy/edh-brief.pdf>

Четирима президенти от провинция Британска Колумбия подписват Хартата (Университет на Британска Колумбия, студентска общност Simon Fraser, Колеж Оканаган и Студентски съюз UBCO), последвани от делегати на конференцията от цял свят. Снимка: UBC Okanagan News

УНИКАЛНАТА РОЛЯ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Висшето образование има централна роля във всички аспекти от развитието на личностите, общностите, обществата и културите – на местно и глобално ниво.

Висшето образование има уникалната възможност и отговорност да осигури трансформиращо образование, да ангажира студентския глас, да развие нови знания и разбиране, да води чрез пример и да се застъпва пред вземащите решения в полза на обществото. В нововъзникващото общество на знанието висшите училища са призвани да генерират, споделят и прилагат знания и научни резултати, за да подобрят здравето на гражданите и общностите сега и в бъдеще.

Университетът или колежът, по своята същност, е важна част от всяка стратегия за промоция на здравето, работеща в сътрудничество чрез трансдисциплинарни и междусекторни механизми. Тази харта призовава висшите училища да интегрират ценностите и принципите за промоция на здраве в своята мисия, визия и стратегически документи, да създават и тестват нови подходи и модели за промоция на здравето, приложими за по-широката общност и общество.

Университет на Британска Колумбия - кампус Оканаган. Снимка: Hover Collective

В университетите съществуват възможности за:

- Напредък по основната задача на висшето образование чрез подобряване на здравето и благополучието на хората и околната среда, защото това са основните фактори за образование, продуктивност и ангажираност.
- Лидерство и влияние чрез интегриране на здравето в създаването на знания, в развитието на студентите, в институционалните политики и в културата на университета, като по този начин се подобряват компетентностите на общностите и се дава пример за изграждане на по-широка среда за промоция на здравето.
- Действия в синхрон с глобалния дневен ред и транссекторните програми на Световната здравна организация „Здраве във всички политики“ и Програмата за развитие на ООН след 2015 г., като по този начин се адресират социалните, екологичните и икономическите детерминанти за здраве и се подобрява равнопоставеността, психическото и физическото благосъстояние, социалната справедливост, зачитането на разнообразието, устойчивостта и продоволствената сигурност.
- Осигуряване на трансформираща учебна среда, която дава възможност и стимулира студенти, преподаватели и служители⁹ да се грижат за здравето си, да са ангажирани граждани и лидери на местно и глобално ниво.

---

9. Членовете на общностите в кампуса се описват по различни начини по света (напр. терминът „служители“ може или не може да включва академичен и административен състав). В този документ терминът „общност на кампуса“ включва всички в кампуса. В някои случаи студенти, преподаватели, служители и други ще бъдат подчертавани за яснота.

Център за интерактивни изследвания на устойчивостта в Университета на Британска Колумбия - Кампус Оканаган. Снимка: Don Erhardt

РАМКА ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Настоящата рамка предоставя два призива за действие с ключови области и общи принципи, които заедно ръководят развитието на университетите и колежаите за промоция на здравето.

Първи призив за действие: Да се интегрира здравето във всички аспекти на културата на висшето училище, включително в администрацията и академичното управление.

- 1.1 Да се интегрира здравето във всички политики на университета.** Политиката и дейностите в университета да се съобразяват със здравето, благополучието и устойчивостта така, че всички планове и решения да подкрепят хората, университета, общностите и нашата планета.
- 1.2 Да се създава подкрепяща здравето среда във висшите училища.** Социалната, икономическата, културната, академичната и организационната среда да се изграждат като „жива лаборатория“ с възможности за учене и подпомагане на здравето и благополучието.
- 1.3 Да се създават общности и култура на благополучие и просперитет.** Да се създават овластени общности, които насърчават етичност, съпричастност, сътрудничество и съвместни действия в общността.
- 1.4 Да се подкрепя личностното развитие.** Да се създават възможности за изграждане на компетентност и личностни умения за подобряване на здравето сред студенти, преподаватели и служители, за да могат те да разгърнат пълния си потенциал, да станат ангажирани граждани с грижа за околната среда.
- 1.5 Да се „преориентират“ услугите във висшето училище.** Организацията на услугите трябва да осигурява равни възможности за подобряване на здравето, оптимизиране на човешкия и системен потенциал и насърчаване на подкрепяща организационна култура.

Саблеклюни (защитен вид) в мочурището на езерото Робърт в кампус Оканаган. Зоната е естественото местообитание на над 100 вида птици, филтрира и пречиства водата.
Снимка: Д-р Robert Lalonde

Втори призив за действие: Действия и сътрудничество за промоция на здравето на местно и глобално ниво

2.1 Да се интегрират здравето, благополучието и устойчивостта във всички дисциплини и учебни програми, за да се изградят лидери на промяната. Да се използват междусекторни подходи, за да се внедри ангажираност за здраве, като по този начин се гарантира развитието на бъдещите граждани на обществото, с капацитет за утвърждаване на здравето отвъд рамките на висшето училище.

2.2 Прогресивни научни изследвания, преподаване и обучение по промоция на здравето. Да се допринася за създаването, прилагането и установяването на стандарти и оценка на свързаните със здравето знания; да се осигурява обучение, преподаване и обмен на знания, които ще са от полза за бъдещото благополучие на нашите общности, общества и планета.

2.3 Да ръководят и да си партнират с местни и глобални структури в инициативи за промоция на здравето. Да се изградят и подкрепят ефективни взаимоотношения и сътрудничество извън висшето училище, да се развиват и мобилизират знания и действия за промоция на здраве на местно и глобално ниво.

Бегач. Снимка: UBC Student Communications

КЛЮЧОВИ ПРИНЦИПИ ЗА ДЕЙСТВИЕ

Следват ръководните принципи за това, как да се прилага системен и цялостен университетски подход за действие.¹⁰

- **Оползотворяване на възможностите на местата за промоция на здраве и цялостния системен подход.** Използвайте холистични места и системи като място за проучване и намеса, като се обръща внимание на възможностите за създаване на условия за здраве във висшето образование. Давайте примери за промоция на здравето в други условия.
- **Прилагане на цялостен системен подход.** Разработвайте и прилагайте множество взаимосвързани стратегии, които са фокусирани върху всички в университетската общност.
- **Стимулиране на активното участие и ангажиране на гласа на студентите и на всички останали.** Поставете амбициозни цели и давайте възможност за решения и стратегии чрез активно въвличане, за да се постигне широко, осъзнато участие на всички заинтересовани страни - студенти, служители, преподаватели, администратори и вземащите решения. Определяйте приоритети и изработвайте поетапни програми за действие.
- **Разработване на трансдисциплинарни сътрудничества и междусекторни партньорства.** Разработвайте сътрудничества и партньорства в различни дисциплини и сектори, както в рамките на университетската общност, така и с местни и глобални партньори, за да се стимулира цялостния университетски подход за промоция на здравето и за създаването на знания и действия за насърчаване на здравето в общностите в по-широк план.

---

10. Местата и контекстите на висшето образование значително се различават по света. Тези принципи могат и трябва да бъдат съобразени с това.

Долината Оканаган. Снимка 2015 Международна конференция на университетите и колежаите за промоция на здраве

- **Стимулиране на научните изследвания, иновациите и действията, основани на доказателства.** Уверете се, че научните изследвания и иновациите дават доказателства, които да ръководят формулирането на политики и действия за подобряване на здравето и устойчивостта на университетската общност и по-широкото общество. Въз основа на доказателства актуализирайте действията в хода на времето.
- **Надграждане на силните страни.** Използвайте салутогенен подход, за да разпознавате силните страни, да разбирате проблемите, да празнувате успехите и да споделяте извлечените поуки, създавайки възможности за непрекъснато подобряване на здравето и благополучието във висшето училище.
- **Ценете средата и приоритетите на местните общности.** Насърчавайте промоцията на здраве чрез ангажиране и проява на разбиране и уважение към средата и приоритетите на местните общности, към уязвимите групи или онези, които преживяват преход, зачитайки техния опит и разбирания.¹¹
- **Работете на основата на съществуващата универсална отговорност.** Работете за „правото на здраве“, залегнало във Всеобщата декларация за правата на човека, за да се гарантира, че действията за промоция на здравето въплъщават принципите на социална справедливост, равенство, достойнство и уважение към многообразието, като същевременно признават взаимосвързаността между здравето на хората и здравните детерминанти, включително социалните и икономическите системи и глобалните екологични промени.

Специфични местни и диалектни думи се използват насочено, за да се отдаде признание на социалното и културното многообразие, включително история, традиции, ценности и знание.

---

11. Преходното население се отнася до местното и глобалното движение на хора, включително имигранти и бежанци от война, политически гонения, промени в околната среда и природни бедствия.

Хартата от Оканаган в процес на създаване. Снимка: Промоция на здраве, Университет Simon Fraser

ЗА РАЗВИТИЕТО НА ХАРТАТА ОТ ОКНАГААН

Тази международна харта е резултат от работата на Международната конференция на университетите и колежаите¹² за промоция на здраве, проведена в кампуса на Университета на Британска Колумбия в Келоуна, Канада, 22-25 юни 2015 г. В процеса по създаване на Хартата са ангажирани изследователи, практики, администратори, студенти и политици от 45 страни.¹³ Първият вариант на Хартата се основава на приноса на 225 души, получен чрез интервюта с експерти преди конференцията и преглед на съществуващите харти и декларации.

На конференцията, 380 делегати критично обсъждат и усъвършенстват Хартата в поредица от работни срещи. Делегатите са поканени да приложат в Хартата идеите от многобройните пленери и съпътстващите сесии, включени в научната програма.¹⁴ В последния ден на конференцията лидерите на институциите за висше образование, делегатите, включително представителите на мрежи и организации за промоция на здраве, подписват обещание да пренесат Хартата в своите институции, за да вдъхновява и катализира по-нататъшни действия за създаване на университети и колежи за промоция на здраве. Към клетвата се присъединяват представители на Световната здравна организация, Панамериканската здравна организация и Организацията на обединените нации за образование, наука и култура.

Нашата надежда е, че разпространението и използването от Хартата във висшето образование, изграждането на мрежи и провеждането на бъдещи конференции ще утвърди промоцията на здраве в международен план.

12. Идеята за конференцията е на колеги от Университета на Британска Колумбия, Университета Саймън Фрейзър, Университета на Виктория и Канадската организация за психично здраве (Национална неправителствена организация).

13. Австралия, Австрия, Андора, Аржентина, Барбадос, Боливия, Бразилия, Великобритания (Англия, Шотландия) Венецуела, Германия, Дания, Еквадор, Италия, Испания, Канада, Катар, Китай, Колумбия, Коста Рика, Куба, Ливан, Литва, Малта, Мексико, Нигерия, Нидерландия, Никарагуа, Нова Зеландия, Норвегия, Панама, Перу, Португалия, Пуерто Рико, Република Ирландия, Съединени американски щати, Тайланд, Унгария, Уругвай, Филипини, Финландия, Франция, Централноафриканска република, Чили, Швейцария.

14. Документи и видеоклипове за разработването на Хартата от Оканаган и от конференцията, включително видеоклипове от пленарни заседания, са достъпни на: <https://open.library.ubc.ca/cIRcle/collections/53926>